نشریه علمی روانشناسی فرهنگی
(Cultural Psychology)

روان‌شناسی فرهنگی

دوفصلنامهٔ علمی، پژوهشکدهٔ تحقیق و توسعهٔ علوم انسانی (سمت)
دورهٔ ۹، شمارهٔ ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۴
شاپا چاپی: ۲۵۸۸-۷۲۱۱
شاپا الکترونیکی: ۶۳۸۸ ـ ۲۶۷۶

ساخت و اعتباریابی مقیاس هویت قومی- زبانی و رابطه آن با حرمت خود در جمعیت دانشجویی

زهرا نوروزی[۱] ✉، جعفر حیدری[۲]، بهمن اسماعیلی انامق[۳]

۱. استادیار، گروه زبان و ادبیات عرب، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. **نویسنده مسئول:** norozi56@pnu.ac.ir
۲. دکترای تخصصی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. دکترای تخصصی، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌ها:
دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۱۰
پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۰۲

واژگان کلیدی:
حرمت خود
روان‌سنجی
زبان قومی
هویت قومی-زبانی

چکیده

زبان قومی یکی از مؤلفه‌های بنیادین هویت فرهنگی است که نقش مهمی در شکل‌گیری حرمت خود و بهزیستی روان‌شناختی افراد در جوامع چندزبانه دارد. پژوهش حاضر با هدف، طراحی و اعتباریابی مقیاسی چند بعدی برای سنجش هویت قومی ـ زبانی و همچنین بررسی ارتباط آن با حرمت خود، در بین دانشجویان ایرانی انجام شد. این مطالعه به روش توصیفی - مقطعی بر روی ۶۹۰ دانشجو که به روش نمونه‌گیری در دسترس و از طریق فراخوان اینترنتی انتخاب گردیدند، اجرا شد. داده‌ها با استفاده از مقیاس هویت قومی ـ زبانی طراحی‌شده و مقیاس حرمت خود،گردآوری شد. پس از تدوین اولیه ۳۵ گویه و بررسی روایی محتوایی و صوری، نسخه نهایی ۲۵ گویه‌ای مقیاس اجرا شد. تحلیل عاملی اکتشافی، پنج عامل شامل دانش قومی ـ زبانی، تعلق قومی ـ زبانی، عزت نفس قومی ـ زبانی، کاربرد زبان قومی و حفظ و انتقال زبان قومی را استخراج کرد که در مجموع ۷۹/۸۶ درصد از واریانس کل را تبیین نمود. تحلیل عاملی تأییدی نیز برازش مطلوب مدل را تأیید کرد. پایایی مقیاس از طریق آلفای کرونباخ (۰/۹۱)، پایایی ترکیبی (۰/۹۵) و بازآزمایی (۰/۷۶) تأیید شد. همچنین، روایی همزمان از طریق همبستگی مثبت و معنادار با مقیاس حرمت خود و روایی افتراقی از طریق تمایز بین سطوح مختلف کاربرد زبان قومی مورد حمایت قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد مقیاس هویت قومی ـ زبانی ابزاری چندبعدی با ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب است که قابلیت کاربرد در پژوهش‌ها و مداخلات روان‌شناختی و فرهنگی را دارد. افزون براین، هویت قومی ـ زبانی با سطوح بالاتر حرمت خود در دانشجویان جوامع چندزبانه همراه است و می‌تواند در تبیین تفاوت‌های فردی در حرمت خود نقش داشته باشد.

استناد: نوروزی، زهرا، حیدری، جعفر، اسماعیلی انامق، بهمن (۱۴۰۴). ساخت و اعتباریابی مقیاس هویت قومی- زبانی و رابطه آن با حرمت خود در جمعیت دانشجویی، *روان‌شناسی فرهنگی*، ۹(۲). ۷۷-۹۴.

https://doi.org/10.30487/jcp.2026.570006.1885

۱۴۰۴/۲۰۲۶ نویسنده(گان). این مقاله یک اثر دسترسی آزاد است که تحت مجوز CC BY 4.0 منتشر شده است. استناد و انتشار مجدد این اثر با ذکر منبع درست مجاز است. منتشرشده توسط نشریه روان‌شناسی فرهنگی (سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم انسانی (سمت)).

Cultural Psychology

Vol. 9, Issue 2
Fall 2025 - Winter 2026
Print ISSN: 2676-6388
Online ISSN: 2676-6388

نشریه علمی روانشناسی فرهنگی
(Cultural Psychology)

Construction and Validation of the Ethnolinguistic Identity Scale and Its Relationship with Self-Esteem in a Student Population

Zahra Norouzi [1]✉, Jafar Heydari [2], Bahman Esmaeili Anamagh [3]

1. Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Payame Noor University, Tehran, Iran.
Corresponding Author: norozi56@pnu.ac.ir
2. Ph.D. in Law and Social Sciences, Department of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.
3. Ph.D. in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Article Info

History
Received: November 01, 2025
Accepted: February 21, 2026

Keywords
Ethnic language
Self-esteem
Psychometrics
Ethnolinguistic Identity

Abstract

Ethnic language is one of the fundamental components of cultural identity that plays an important role in the formation of self-esteem and psychological well-being of individuals in multilingual societies. The present study aimed to design and validate a multidimensional scale to measure ethno-linguistic identity and also to examine its relationship with self-esteem among Iranian students. This descriptive-cross-sectional study was conducted on 690 students who were selected through a convenience sampling method and through an online call. Data were collected using the designed ethno-linguistic identity scale and the self-esteem scale. After the initial development of 35 items and the examination of content and face validity, the final 25-item version of the scale was administered. Exploratory factor analysis extracted five factors including ethno-linguistic knowledge, ethno-linguistic belonging, ethno-linguistic self-esteem, ethnic language use, and ethnic language preservation and transmission, which explained 79.86% of the total variance. Confirmatory factor analysis also confirmed the favorable fit of the model. The reliability of the scale was confirmed through Cronbach's alpha (0.91), composite reliability (0.95), and test-retest reliability (0.76). Also, concurrent validity was supported through a positive and significant correlation with the self-esteem scale, and discriminant validity was supported through a distinction between different levels of ethnic language use. The findings indicate that the ethnolinguistic identity scale is a multidimensional instrument with favorable psychometric properties that has the potential to be used in psychological and cultural research and interventions. In addition, ethnolinguistic identity is associated with higher levels of self-esteem in students from multilingual communities and can play a role in explaining individual differences in self-esteem.

Citation: Norouzi, Z., Heydari, J., & Esmaeili Anamagh, B. (2026). Construction and Validation of the Ethnolinguistic Identity Scale and Its Relationship with Self-Esteem in a Student Population. *Cultural Psychology*, *9*(2), 77-94.
https://doi.org/10.30487/jcp.2026.570006.1885

2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under CC BY 4.0**.** Reuse and distribution are permitted with proper citation. Published by Cultural Psychology (Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Humanities (SAMT)).

مقدمه

زبان، فراتراز ابزار انتقال پیام، یکی از بنیادین‌ترین نمادهای فرهنگی و اجتماعی به‌شمار می‌آید که معنا، ارزش‌ها، تاریخ و هویت جمعی یک گروه را در خود نهفته دارد (Kumar, 2024). در بسیاری از جوامع، زبان قومی و محلی صرفاً وسیله‌ای برای ارتباط نیست، بلکه بخش اساسی هویت فرهنگی و عامل اصلی استمرار تعلق و پیوستگی اجتماعی است. (Trisnawati, 2017). از این منظر، حفظ و انتقال زبان قومی نقشی مهم در تقویت هویت فرهنگی، انسجام اجتماعی و احساس تعلق دارد و در مقابل، تضعیف یا کاهش کارکردهای آن می‌تواند به گسست هویتی و آسیب‌های روان‌شناختی منجر شود (Myronova et al, 2022).Giles & Johnson(1987). هویت قومی ـ زبانی[1] را به ادراک فرد از پیوند و تعلق به یک گروه قومی از طریق زبان آن گروه تعریف می‌کنند و تأکید دارند که زبان، علاوه بر نقش ارتباطی، نمادی از فرهنگ، ارزش‌ها و هویت فردی ـ جمعی است. پژوهش‌های معاصر نیز بر این تعریف تأیید دارند و زبان را یکی از اصلی‌ترین، نشانگرهای هویت قومی دانسته و نقش آن را در احساس تعلق، انسجام هویتی و تداوم فرهنگی برجسته کرده‌اند (Danilov, 2025).

مفهوم هویت قومی ـ زبانی در محیط‌های چندزبانه و به‌ویژه در فضای دانشگاهی از اهمیت زیادی برخوردار است. دانشجویان در مرحلهٔ حساس گذار هویت به سر می‌برند و به طور مستمر در تعامل با زبان و فرهنگ غالب دانشگاهی هستند این مواجهه، برای دانشجویانی که زبان مادری‌شان با زبان رسمی تفاوت دارد، می‌تواند به تعارض درونی بیانجامد. در چنین شرایطی، هویت قومی ـ زبانی می‌تواند نقش محافظتی معناداری در برابر فشارهای درون‌فرهنگی، تعارض‌های هویتی، ناهماهنگی فرهنگی و حتی تجربه تبعیض زبانی داشته‌باشد (Trifonova, 2021).

تحقیقات تجربی نشان داده‌اند که سطوح بالاتر هویت قومی - فرهنگی، نقش حفاظتی در بهزیستی روانی دانشجویان دارد و با سازگاری روانی بهتر و عزت‌نفس بالاتر همراه است، به‌ویژه زمانی که هویت گروهی پایدار و مثبت احساس شود (Iwamoto & Liu, 2010). هنگامی که فرد عضویت در یک گروه زبانی را به رسمیت بشناسد و زبان قومی را جزء جدایی‌ناپذیر هویت شخصی خویش تلقی کند، این احساس می‌تواند به‌عنوان عاملی برای ثبات روان‌شناختی، حمایت اجتماعی، تاب‌آوری و امنیت هویتی عمل کند. در مقابل، بی‌توجهی یا تضعیف این بُعد از هویت، با پیامدهایی چون اضطراب، احساس انزوا، سردرگمی هویتی، تنزل حرمت خود وآسیب‌پذیری روانی همراه است (Balidemaj & Small, 2019; Alshehri, 2023; Li & Tsai, 2025).

سنجش هویت قومی ـ زبانی به عنوان یکی از مؤلفه‌های محوری بهزیستی روان‌شناختی در میان دانشجویان مطرح است و از شاخصه‌های مهم در پیش‌بینی «حرمتِ خود» به شمار می‌رود با این وجود، در بسیاری از جوامع چندزبانه، پژوهش‌ها در زمینهٔ پیامدهای رواشناختی هویت زبانی محدود بوده و ابزارهای بومی معتبر برای سنجش این مولفه به ندرت تدوین شده‌اند. در ایران، تنوع گسترده قومی و زبانی که در پژوهش (2019) Majbouri & Fesharaki با تعبیر «موزاییک چندقومیتی ایران» از آن یاد شده، نشان می‌دهد که هویت قومی و زبانی از مؤلفه‌های بنیادین ساخت اجتماعی کشور است. این تنوع فرهنگی اهمیت توسعه ابزارهای استاندارد برای سنجش دقیق هویت قومی ـ زبانی را افزایش می‌دهد و در همین بستر چند فرهنگی، زبان و هویت قومی، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌دهی به تجربه روان‌شناختی فرد دارد (Oh & Fuligni, 2010). با وجود این تنوع، هنوز ابزار جامع و بومی‌شده برای سنجش هویت قومی ـ زبانی طراحی نشده‌است و اغلب مقیاس‌های موجود تنها بر هویت قومی در سطح عمومی یا زبان رسمی تمرکز دارند. چنین ابزارهایی ابعاد عاطفی، نمادین، هویتی و کارکردی زبان قومی را به‌طور مستقیم نمی‌سنجند در حالی که این ابعاد برای درک پیوندهای هویتی و پیامدهای روانی بسیار حیاتی‌اند. این خلأ روش‌شناختی، محدودیت جدی در پژوهش‌های

1. Ethnolinguistic Identity

روان‌فرهنگی، تحلیل پیامدهای هویتی و همچنین طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلات اجتماعی برای گروه‌های مختلف فرهنگی، ایجاد کرده‌است.

بنابراین، تدوین و اعتباریابی یک مقیاس معتبر، بومی و چندبعدی برای سنجش هویت قومی ـ زبانی در بین دانشجویان، نه‌تنها خلأ ابزار موجود را برطرف می‌کند، بلکه امکان مطالعه دقیق‌تر ارتباط هویت زبانی با حرمت خود و سایر شاخص‌های سلامت روان را فراهم می‌آورد. چنین ابزاری می‌تواند در سطح کلان برای سیاست‌گذاری فرهنگی، تقویت انسجام اجتماعی و در سطح خرد برای ارائه خدمات روان‌شناختی مبتنی بر شواهد به جوانان استفاده شود و به درک عمیق‌تر از سازوکارهای هویتی در نسل امروز کمک کند.

مجموعه‌ای از نظریه‌های مهم از زوایای مختلف، مفهوم هویت قومی ـ زبانی را مطرح کرده‌اند؛ براساس نظریه هویت قومی ـ زبانی Giles & Johnson (1987)، زبان قومی نه تنها ابزار ارتباط، بلکه نشانه‌ای از هویت جمعی و فردی است. (1993) Hall نیز هویت فرهنگی را نه یک ویژگی ثابت، بلکه فرآیندی پویا و سازنده می‌داند که از طریق زبان، روایت‌ها و حافظه جمعی، شکل می‌گیرد. بر اساس این دیدگاه، زبان، این روایت‌ها را بهم پیوند می‌دهد و تضعیف یا نادیده‌گرفتن زبان قومی می‌تواند به تنش هویتی منجر شود (Zhou et al, 2025). از سوی دیگر، نظریه هویت اجتماعی، عضویت در گروه‌های اجتماعی بخشی از مفهوم «خود» را می‌سازد و تأکید می‌کند که ویژگی‌ها و نشانه‌های گروهی از جمله زبان به‌عنوان نماگر تعلق و هویت گروهی عمل می‌کنند (Hu, 2025). براساس این نظریه، زبان به‌عنوان یک نماد هویتی، نه تنها در تعیین مرزهای اجتماعی نقش دارد، بلکه در ادراک فرد از تعلق به گروه و ارزش‌گذاری‌های روان‌شناختی او تأثیرگذار است، به‌گونه‌ای که عضویت در گروه‌های زبانی می‌تواند عزت‌نفس و احساس ارزشمندی را تقویت کند (Tarrayo, 2025). نظریه سرمایه‌فرهنگی (Bourdieu, 1986) زبان قومی را سرمایه‌ای فرهنگی می‌داند که منبعی برای دسترسی به فرصت‌های اجتماعی و تقویت موقعیت هویتی است. از منظر انسان‌شناسان معاصر مانند Phinney & Ong (2007)، هویت فردی و جمعی از طریق نظام‌های نمادین از جمله زبان، تصاویر و فرهنگ مادی تولید و بازتولید می‌شوند.

بنابراین می‌توان گفت، هویت قومی ـ زبانی بر اساس مبانی نظری، نه تنها یک ویژگی فرهنگی یا اجتماعی است، بلکه دارای پیامدهای روان‌شناختی مهمی برای فرد نیز می‌باشد. نظریه خودتعیینی[1]، بینگر این است که هویت قومی- زبانی از طریق ارضای نیازهای خودمختاری، شایستگی و تعلق بر بهزیستی روانی و حرمت خود، اثر مثبت می‌گذارد (Ryan, 2023). همچنین، در چارچوب نظریه عزت‌نفس جمعی (Crocker & Luhtanen, 1990)، اعضای یک گروه زمانی که نسبت به جایگاه و ارزشمندی گروه خود از جمله گروه قومی- زبانی ارزیابی مثبتی دارند، احساس ارزش فردی بیشتری را تجربه می‌کنند. پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که عزت‌نفس جمعی و هویت قومی، به‌ویژه در جمعیت‌های مهاجر یا اقلیت‌های قومی، می‌توانند اثر میانجی در رابطه با مشکلات روانی (مانند اضطراب و افسردگی) و کیفیت زندگی داشته باشند؛ به این معنی که ادراک مثبت از گروه و احساس ارزشمندی گروهی می‌تواند به بهزیستی روانی بهتر و افزایش حرمت خود کمک کند (Urzúa et al, 2021). همچنین نظریه انطباق فرهنگی (Berry, 1997) تأکید می‌کند که حفظ زبان قومی همراه با یادگیری زبان غالب،بین هویت فرهنگی قومی و سازگاری با جامعه، تعادل ایجاد می‌کند و در نتیجه حرمت نفس، تاب‌آوری روانی، بهزیستی روان‌شناختی و مهارت‌های اجتماعی فرد را افزایش می‌دهد و از تعارض هویتی جلوگیری می‌کند. مطالعات جدید در زمینه انطباق فرهنگی نشان داده‌اند که استراتژی «ادغام[2]» یعنی حفظ فرهنگ و زبان قومی خود و انطباق با جامعه میزبان، با سازگاری فرهنگی بهتر و بهزیستی روانی بالاتر همراه است (Jee, 2025).

1. self-determination theory
2. integration

پژوهش‌های پیشین به‌طور گسترده بر این امر تاکید داشته‌اند که هویت قومی ـ زبانی مثبت با حرمت خود بالاتر و پیامدهای مطلوب روان‌شناختی و اجتماعی همراه است. در این راستا، یافته‌های Kaya et al. (2024) حاکی از آن است که ناسازگاری فرهنگی و تضاد میان فرهنگ قومی و فرهنگ غالب با سردرگمی هویتی، رابطه معناداری دارد و افزایش تعارض فرهنگی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده تضعیف انسجام‌هویتی و بهزیستی روانی باشد. نتایج پژوهش Khan & Khanlou (2021) حاکی از آن است که تقویت هویت قومی همراه با افزایش تاب‌آوری، به بهبود سلامت روانی و حمایت مؤثر از جوانان اقلیت و مهاجر کمک می‌کند. به‌طور همسو، مطالعه Ghosh & Mohan (2020) نشان می‌دهد که هویت قومی قوی می‌تواند به‌عنوان عاملی محافظ در برابر آسیب‌های روان‌شناختی عمل کرده و خودارزشی بالاتری را در افراد تقویت کند. همچنین یافته‌های Wantchekon et al. (2023) تأکید می‌کند که هویت قومی مثبت، به‌ویژه در سطح درون‌فردی، اثرحمایتی معناداری دارد و هویت قومی ـ زبانی مستحکم با کاهش آسیب‌پذیری‌های هویتی، زمینه‌ساز پیامدهای روان‌شناختی سالم‌تر و عزت‌نفس بالاتر می‌شود. یافته‌های Fisher et al. (2020) نیز نشان داد، هویت قومی، نقش تعدیل‌کننده‌گی مهمی میان ارتباط اقلیم مدرسه و عزت‌نفس نوجوانان آفریقایی-آمریکایی دارد. به‌طور مشخص، نوجوانانی که هویت قومی قوی‌تر داشتند، حتی در شرایط اقلیم مدرسه نامطلوب، عزت‌نفس بالاتری را حفظ کردند. افزون بر این، شواهد نشان می‌دهد که هویت قومی و عزت‌نفس جمعی، نقش میانجی مهمی بین ارتباط نشانه‌های روان‌آسیب‌پذیری (نظیر اضطراب و افسردگی) و کیفیت زندگی ایفا می‌کنند (Urzúa et al, 2021) و برخورداری از هویت قومی–نژادی یکپارچه با عزت‌نفس و رضایت از زندگی بالاتر همراه است (Kim & Choe, 2025).

یافته‌های مطالعات طولی نیز نشان‌داده‌اند که فرایندهای هویتی در طول زمان، ارتباطی پایدار با بهزیستی روان‌شناختی دارند(De Lise et al, 2024). در این راستا، نتایج پژوهش Fatimah & Mugiars (2023) و Schiro et al. (2021) بیانگر آن است که هویت قومی قوی‌تر با بهزیستی ذهنی، رضایت از زندگی، تصویر مثبت از خویشتن و امید به آینده همراه است. همچنین یافته‌های Trifonova (2021) نیز تأکید می‌کند که تعلق هویتی به مکان و جامعه، همراه با ادراک مثبت از زمینه اجتماعی از عوامل کلیدی حرمت خود و بهزیستی روانی هستند. در همین راستا، پژوهش Park et al. (2024) بر نقش هویت زبانی در تجربه تبعیض و فشارهای فرهنگی–اجتماعی، تاکید دارد و نشان می‌دهدکه پیوند محکم‌تر با هویت زبانی با تاب‌آوری و بهزیستی روان‌شناختی بالاتر، به‌ویژه در جمعیت‌های چندزبانه و مهاجر، مرتبط است. در مجموع، شواهد نشان می‌دهد که در میان دانشجویان و مهاجران، تقویت هویت قومی ـ زبانی می‌تواند عاملی حمایتی برای حرمت خود و سلامت روان باشد، در حالی که تضعیف آن با انزوای روان‌شناختی و کاهش حرمت خود و بهزیستی روانی همراه است (Xu, 2024). با وجود این شواهد نظری و تجربی گسترده، درباره اهمیت هویت قومی و زبانی، هنوز ابزار جامع و معتبری برای سنجش این مفهوم طراحی نشده‌است. در بسیاری از مطالعات، از ابزارهای عمومی هویت قومی استفاده شده و مقیاس‌های اختصاصی «هویت قومی–زبانی» که ابعاد مختلف شناختی، عاطفی، ارزشی و رفتاری این مفهوم را دربرگیرد، وجود ندارد. از جمله این ابزارها در مطالعات بین‌المللی، مقیاس سنجش هویت قومی چندگروهی[1] (MEIM) است که دارای مؤلفه‌های هویت قومی نظیر کاوش هویتی و تعلّق/تأیید قومی است (Phinney & Ong, 2007). با وجود اعتبار و کاربرد گسترده این ابزار، این مقیاس بعد زبانی هویت را به‌صورت مستقل و صریح نمی‌سنجد. ازاین‌رو، نمی‌تواند تمامی ابعاد هویت قومی ـ زبانی را به‌طور جامع پوشش دهد.

در سطح داخلی نیز، پرسشنامه هویت قومی سواری و سلمانی(۱۳۹۲) اگرچه گامی ارزشمند در سنجش هویت قومی محسوب می‌شود، اما هویت زبانی را به‌عنوان یک سازه چندبعدی و مبتنی بر تجربه زیسته افراد، عملیاتی‌سازی

1. Multigroup Ethnic Identity Measure

نکرده و ابعادی مانند کاربرد واقعی زبان، انتقال بین‌نسلی و کارکرد هویتی زبان را به‌صورت تفکیک‌شده، سنجش نکرده‌است. بنابراین، خلأ سنجشی قابل‌توجهی در ارزیابی دقیق «هویت قومی–زبانی»، به‌ویژه در بافت‌های چندزبانه وجود دارد. از سوی دیگر شواهد تجربی درباره هویت قومی- زبانی در جمعیت‌های دانشجویی و به‌ویژه در زمینه‌های فرهنگی غیرغربی مانند ایران محدود است و نیاز به مقیاس بومی‌شده و اعتبارسنجی‌شده، به‌ویژه در محیط‌های چندزبانه مانند جامعه ایران، احساس می‌شود. در این راستا، توسعه یک مقیاس روان‌سنجی بومی برای «هویت قومی-زبانی» که بتواند مؤلفه‌های «دانش قومی-زبانی»، «تعلّق»، «ارزش‌گذاری»، «کاربرد زبانی» و «حفظ و انتقال زبان» را به‌عنوان ابعاد متمایز اما مرتبط با هویت قومی ـ زبانی اندازه‌گیری کند، کاملاً محسوس است. همچنین آزمودن رابطه آن با یکی از مهمترین شاخص‌های بهزیستی روان‌شناختی از جمله حرمت خود در بین دانشجویان، می‌تواند خلأ نظری و کاربردی مهمی را پر کند. بر این اساس، هدف این پژوهش طراحی و اعتباریابی مقیاس چندبعدی و بومی هویت قومی ـ زبانی و آزمون رابطه آن با حرمت خود در بین دانشجویان ایرانی است. این پژوهش علاوه بر ارائه یک ابزار استاندارد، می‌تواند مبنایی برای مطالعات روان‌زبان‌شناختی، برنامه‌ریزی فرهنگی و مداخلات ارتقای سلامت روان باشد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-مقطعی روان‌سنجی است که با هدف ساخت و اعتباریابی مقیاس هویت قومی-زبانی، بر اساس نظریه‌ها و پژوهش‌های پیشین در حوزه مطالعات فرهنگی و زبانی انجام شد. مراحل پژوهش شامل تولید گویه‌ها، بررسی روایی محتوایی و صوری، تحلیل عاملی اکتشافی[1] (EFA)، تحلیل عاملی تأییدی[2] (CFA)، ارزیابی روایی همگرا و واگرا درون‌ابزاری، روایی همزمان[3] و افتراقی[4] و بررسی پایایی (همسانی درونی[5]، بازآزمایی[6] و پایایی ترکیبی[7]) است.

جامعه آماری، شامل کلیه دانشجویان کاربر رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در جامعه ایران در سال تحصیلی۱۴۰۴-۱۴۰۳ است که با فراخوان اینترنتی و نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. این روش به دلیل پوشش جغرافیایی گسترده، تنوع جمعیت‌شناختی و صرفه‌جویی در منابع، انتخاب شد. بر اساس قاعده سرانگشتی Kline (2023) با در نظر گرفتن ۵ تا ۱۰ نفر به ازای هر ۲۵ گویه نسخه اولیه مقیاس، حجم نمونه مورد نیاز بین حداقل ۱۵۰ تا حداکثر ۲۵۰ نفر برای تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی برآورد شد. با این حال، پس از جمع‌آوری داده‌ها و حذف پرسشنامه‌های ناقص یا دارای پاسخ‌دهی نامعتبر، تعداد پرسشنامه‌های قابل استفاده برابر با ۶۹۰ عدد بود. در نهایت، به منظور انجام تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و رعایت اصول نمونه‌گیری علمی، تعداد ۶۹۰ پرسشنامه به‌صورت تصادفی و مساوی به دو گروه ۳۴۵ نفری تقسیم شدند. تلاش بر این بود که این دو گروه از نظر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (نظیر سن، جنسیت، تحصیلات و ...) همسان باشند تا مقایسه‌پذیری و اعتبار نتایج تحلیل‌ها حفظ شود.

در راستای تدوین مقیاس هویت قومی-زبانی، طراحی گویه‌ها بر اساس دستورالعمل‌های Boateng et al.(2018) در حوزه توسعه ابزارهای روان‌شناختی، انجام شد. این فرایند در دو مرحله مقدماتی و اصلی صورت گرفت. در مرحله مقدماتی، از ترکیب دو رویکرد قیاسی و استقرایی برای تولید گویه‌ها استفاده شد. در رویکرد قیاسی، با مرور نظام‌مند

1. Exploratory factor analysis (EFA)
2. Confirmatory factor analysis (CFA)
3. Concurrent Validity
4. Differential Validity
5. Internal consistency reliability
6. Test–retest reliability
7. Composite reliability

مبانی نظری، پژوهش‌های پیشین و ابزارهای موجود از جمله مقیاس هویت قومی چندگروهی (MEIM) و مقیاس هویت قومی سواری و سلمانی (۱۳۹۲) تلاش شد دامنه مفهومی سازه هویت قومی- زبانی به‌صورت جامع و دقیق پوشش داده‌شود. در رویکرد استقرایی، مصاحبه با افراد نمونه و مشورت با متخصصان انجام گردید تا محتوای گویه‌ها از منظر تجربی و کاربردی تقویت شود. براین اساس، ابتدا ۳۵ گویه اولیه براساس مطالعه مبانی نظری پژوهش تهیه شد، سپس روایی صوری با بازخورد ۱۰ دانشجو و روایی محتوایی توسط ۸ متخصص در حوزه جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و روان‌سنجی ارزیابی و اصلاح گردید. براین اساس ۱۰ گویه نامناسب حذف شدند. همچنین، روایی محتوایی کمی ابزار با استفاده از شاخص‌های نسبت روایی محتوا[1] (CVR) و شاخص روایی محتوا[2] (CVI) محاسبه و تأیید شد؛ به‌گونه‌ای که تمامی گویه‌ها مقادیر قابل قبول و بالاتر از حد آستانه را کسب کردند (CVR≥۰/۷۵ و CVI≥۰/۷۸) که نشان‌دهنده کفایت محتوایی و تناسب گویه‌ها با سازه مورد سنجش است.

در مرحله اصلی، نسخه نهایی مقیاس با ۲۵ گویه نهایی بر روی نمونه پژوهش اجرا شد و تحلیل‌های روان‌سنجی شامل تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، بررسی پایایی و ارزیابی روایی‌های مختلف انجام گرفت. شرایط ورود به پژوهش شامل دانشجو بودن، تابعیت و سکونت در ایران، دسترسی به اینترنت، توانایی پاسخدهی و رضایت آگاهانه بود. ملاک خروج از پژوهش، شامل تکمیل ناقص پرسشنامه، پاسخ‌های غیرمنطقی، شرکت‌کننده تکراری و نقض معیارهای ورود بودند. اجرای پرسشنامه به‌صورت برخط (آنلاین) از طریق سامانه طراحی پرسشنامه گوگل فرم انجام گرفت. لینک شرکت در پژوهش از طریق پیام‌رسان‌های تلگرام واتساپ، ایتا و روبیکا و همچنین شبکه اجتماعی اینستاگرام در گروه‌ها، کانال‌های دانشجویی و صفحات آموزشی مرتبط با جامعه دانشجویی، با هماهنگی و ارتباط‌گیری با گردانندگان آن‌ها منتشر شد. به منظور رعایت اصول اخلاق پژوهش، در ابتدای پرسشنامه توضیحات لازم در مورد هدف مطالعه، محرمانه بودن اطلاعات و داوطلبانه بودن مشارکت ارائه شد. همچنین از شرکت‌کنندگان خواسته شد تنها در صورتی پرسشنامه را تکمیل کنند که دانشجو بوده و رضایت شرکت در پژوهش را داشته باشند. پاسخ‌ها به‌صورت ناشناس جمع‌آوری گردید و داده‌های به‌دست‌آمده صرفاً برای اهداف علمی و پژوهشی مورد استفاده قرار گرفت. در تمامی مراحل اجرای پژوهش، اصول اخلاقی از جمله حفظ محرمانگی اطلاعات، رعایت حریم خصوصی و احترام به حقوق شرکت‌کنندگان رعایت گردید. محتوای پرسش‌ها به‌گونه‌ای طراحی شده بود که فاقد هرگونه مورد آسیب‌زا بود و هیچ‌گونه خطر روانی یا اجتماعی برای شرکت‌کنندگان ایجاد نمی‌کرد. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده وارد نرم افزارهای آماری SPSS-24 و AMOS-24 گردید و با روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تاییدی تحلیل گردید.

ابزارهای پژوهش عبارتند از:

۱. مقیاس هویت قومی ـ زبانی (EIS): این مقیاس در پژوهش حاضر بر اساس اصول روان‌سنجی در جمعیت دانشجویی ایران تدوین و ویژگی‌های روان‌سنجی آن گزارش شده‌است. این مقیاس شامل ۵ زیرمقیاس به نام‌های «دانش قومی-زبانی[3]»، «تعلق قومی-زبانی[4]»، «عزت نفس قومی-زبانی[5]»، «کاربرد زبان قومی[6]»،«حفظ و انتقال زبان قومی[7]» و یک نمره کل هویت قومی ـ زبانی است. نمرات بیشتر بیانگر سطح بالاتر احساس هویت قومی ـ زبانی است. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (از ۱ = کاملاً مخالفم تا ۵ = کاملاً موافقم) ثبت می‌شود و دامنه نمره کل مقیاس از ۲۵ تا ۱۲۵ متغیر است.

1. Content Validity Ratio
2. Content Validity Index
3. Ethnolinguistic Knowledge
4. Ethnolinguistic Belonging
5. Ethnolinguistic Esteem
6. Ethnolinguistic Language Use
7. Ethnolinguistic Language Maintenance and Transmission

۲. مقیاس حرمت خود روزنبرگ (RSES): نسخه اصلی مقیاس حرمت خود توسط Rosenberg (1979) طراحی شده و شامل ۱۰ گویه است که پاسخ‌دهی به آن‌ها بر اساس مقیاس لیکرت چهارگزینه‌ای از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم» انجام می‌شود. نمره‌گذاری گویه‌ها به‌صورت ۱ تا ۴ است و این ابزار میزان نگرش کلی فرد نسبت به خود را ارزیابی می‌کند. گویه‌های این مقیاس عبارت‌اند از: (۱) به‌طور کلی از خود راضی هستم؛ (۲) گاهی واقعاً احساس می‌کنم فردی به‌دردنخور هستم؛ (۳) احساس می‌کنم دارای تعدادی ویژگی‌های مثبت هستم؛ (۴) احساس می‌کنم همانند اغلب مردم قادر هستم و از عهده کارها به‌خوبی می‌آیم؛ (۵) احساس می‌کنم چیز زیادی ندارم که به آن افتخار کنم؛ (۶) گاهی احساس می‌کنم انسان خوبی نیستم؛ (۷) احساس می‌کنم فردی ارزشمند هستم و دست‌کم هم‌سطح دیگران قرار دارم؛ (۸) کاش می‌توانستم احترام بیشتری برای خود قائل باشم؛ (۹) به‌طور کلی احساس می‌کنم فردی شکست‌خورده هستم؛ و (۱۰) نگرش مثبتی نسبت به خود دارم. در پژوهشی که توسط شاپوریان و همکاران (۱۹۸۷) بر روی نسخه فارسی مقیاس حرمت خود روزنبرگ انجام شد، نتایج نشان داد که این مقیاس در جامعه ایرانی از پایایی مطلوبی برخوردار است. یافته‌ها حاکی از آن بود که این ابزار دارای ساختار تک‌عاملی و از همسانی درونی قابل قبول و روایی سازه مناسبی بهره‌مند است (جوشن‌لو و قائدی، ۱۳۸۷). همچنین جوشن‌لو و قائدی (۱۳۸۷) با بررسی ۹۱۷ دانشجو، همسانی درونی مقیاس حرمت خود را با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ تأیید کردند. نتایج تحلیل‌های عاملی اکتشافی و تأییدی در مطالعه آنان نشان داد که این مقیاس از ساختار دو بعدی «عدم تحقیر خود» و «خوددوست‌داری» برخوردار است. در پژوهش محمدی (۱۳۸۴)، قابلیت اعتماد پرسشنامه حرمت خود روزنبرگ با استفاده از سه روش آلفای کرونباخ، بازآزمایی و دونیمه‌سازی بررسی شد که ضرایب به‌دست‌آمده به‌ترتیب برابر با ۶۹/۰، ۷۸/۰ و ۶۸/۰ بودند. علاوه بر این، در محمدی (۱۳۸۴)، اعتبار همزمان این پرسشنامه با استفاده از مقیاس حرمت خود کوپراسمیت (SEI) و زیرمقیاس‌های افسردگی و اضطراب برآورد شد. نتایج نشان داد که بین نمرات مقیاس حرمت خود روزنبرگ و عزت نفس کوپراسمیت همبستگی مثبت معنادار (r=۰/۶۱) و بین حرمت خود با اضطراب (r = −۰/۴۳) و افسردگی (r = −۰/۵۴) همبستگی منفی معنادار وجود دارد.

یافته‌ها

۶۹۰ دانشجو در این پژوهش، شرکت کردند که شامل ۳۲۱ زن (۴۶/۵۲ درصد) و ۳۶۴ مرد (۵۲/۷۵ درصد) بودند. میانگین سن شرکت‌کنندگان ۲۲ سال (انحراف معیار = ۸/۰۶) گزارش شد. از نظر وضعیت تأهل، ۱۸۳ نفر متأهل و ۵۰۷ نفر مجرد بودند. همچنین، از نظر مقطع تحصیلی، ۲۲۶ نفر در مقطع کاردانی، ۳۲۵ نفر کارشناسی، ۱۰۹ نفر کارشناسی‌ارشد و ۳۰ نفر در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند.

بررسی ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس هویت قومی–زبانی، از طریق، نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی ارائه می‌شود. سپس، شاخص‌های پایایی و روایی سازه شامل روایی همگرا و واگرا گزارش می‌گردد. در ادامه، برای ارزیابی روایی ملاکی، روایی همزمان و افتراقی مقیاس بررسی می‌شود. در پایان، آمار توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه می‌شود.

پیش از تحلیل عاملی اکتشافی، شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر–مایر– اولکین[1] (KMO) برابر با ۰/۹۲ و آزمون کرویت بارتلت[2] (χ^2=۵۲۹۶/۴۶۷، df=۱۹۰، P<۰/۰۰۱) معنادار بود که نشان‌دهنده کفایت نمونه و مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی اکتشافی است. در ادامه تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی[3] و با استفاده از چرخش

1. Kaiser–Meyer–Olkin
2. Bartlett’s Test
3. Principal Component Analysis

پرومکس[1] (EFA) اجرا شد (جدول ۱). در علوم رفتاری و روان‌شناسی، سازه‌های روان‌شناختی به‌طور طبیعی هم‌پوشانی دارند و کاملاً مستقل از یکدیگر عمل نمی‌کنند؛ بنابراین استفاده از چرخش‌های مایل[2] مانند پرومکس، تصویری واقع‌بینانه‌تر از ساختار عاملی ارائه می‌دهد (Watkins, 2018).

جدول ۱ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مقیاس هویت قومی ـ زبانی (EIS)

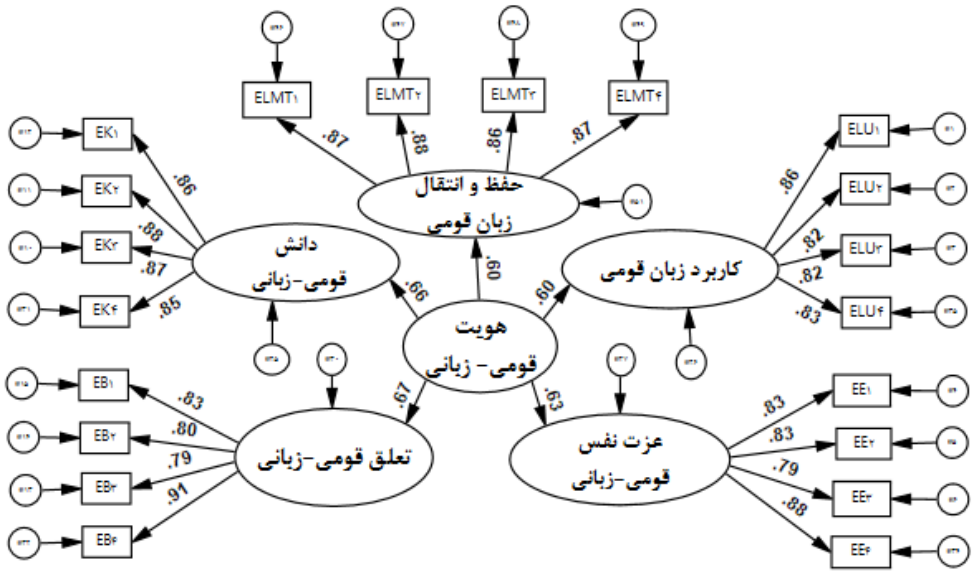
ابعاد	گویه ها	واریانس مشترک	بارعاملی	ارزش ویژه	واریانس	واریانس تجمعی
دانش قومی ـ زبانی	با تاریخ و پیشینه زبان قوم خود آشنایی دارم.	۰/۸۲	۰/۹۳	۸/۹۰	۴۴/۵۳	۴۴/۵۳
	ویژگی‌های فرهنگی قوم و زبان خود را مطالعه می‌کنم	۰/۸۴	۰/۸۹			
	می‌دانم زبان قوم من چه تفاوت‌هایی با زبان‌های دیگر دارد.	۰/۸۲	۰/۸۸			
	نسبت به زبان قوم خود شناخت دارم.	۰/۸۲	۰/۹۰			
تعلق قومی ـ زبانی	احساس می‌کنم زبان قومی‌ام بخش مهمی از هویت من است.	۰/۷۸	۰/۹۱	۱/۹۳	۹/۶۷	۵۴/۲۱
	من حس تعلق قوی به زبان قوم خود دارم.	۰/۷۵	۰/۸۶			
	احساس می‌کنم زبان قومی‌ام به من احساس ریشه داشتن می‌دهد.	۰/۷۷	۰/۸۷			
	احساس می‌کنم ارتباط عاطفی شدیدی به زبان و گروه قومی‌ام دارم.	۰/۷۸	۰/۸۴			
عزت نفس قومی ـ زبانی	افتخار می‌کنم که به زبان میراثی و قومی خود صحبت می‌کنم.	۰/۸۱	۰/۹۲	۱/۷۸	۸/۸۹	۶۳/۱۱
	زبان قومی من باعث غرور من می‌شود.	۰/۸۰	۰/۸۷			
	از یادگیری و شناخت زبان قومی و میراثی خود لذت می‌برم.	۰/۷۷	۰/۸۸			
	زبان قوم من به من احساس قدرت و شایستگی می‌دهد.	۰/۸۰	۰/۸۸			
کاربرد زبان قومی	معمولاً با خانواده به زبان محلی صحبت می‌کنم.	۰/۸۱	۰/۸۹	۱/۶۸	۸/۴۰	۷۱/۵۱
	ترجیح می‌دهم زبان میراثی و هویتی‌ام را در ارتباطات اجتماعی حفظ کنم.	۰/۸۰	۰/۸۶			
	سعی می‌کنم از زبان قومی در جمع‌های دوستانه استفاده کنم.	۰/۷۹	۰/۸۹			
	زبان قومی را در نوشتار و پیام‌های دیجیتال استفاده می‌کنم.	۰/۷۷	۰/۹۰			
حفظ و انتقال زبان قومی	دوست دارم دیگران نیز زبان قوم مرا یاد بگیرند.	۰/۷۷	۰/۸۶	۱/۶۶	۸/۳۴	۷۹/۸۶
	برای حفظ زبان قوم خویش در محیط اجتماعی تلاش می‌کنم.	۰/۷۸	۰/۸۸			
	می‌خواهم زبان قوم من در جامعه زنده بماند.	۰/۸۱	۰/۸۵			
	می‌خواهم زبان مادری بخشی از هویت نسل بعد باشد.	۰/۷۷	۰/۹۰			

براساس جدول ۱، در تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از معیار Kaiser (1960) و Howard (2016) یعنی ملاک ارزش ویژه بزرگ‌تر از ۱، تعداد ۵ عامل استخراج شد. از مجموع ۲۵ گویه اولیه، ۲۰ گویه حفظ و در ۵ عامل اصلی بارگذاری شدند. ۵ گویه به دلیل داشتن بار عاملی پایین یا بارگذاری همزمان بر چند عامل حذف شدند. در مجموع ۵ عامل استخراج شده ۷۹/۸۶ درصد از واریانس کل را تبیین کرده‌اند که نشان دهنده ساختار عاملی نسبتا مطلوب مقیاس مورد بررسی است. در ادامه، مقادیر واریانس مشترک[3] برای هر یک از گویه‌ها بررسی شد. این مقادیر در بازه‌ای بین

1. Promax rotation
2. Oblique
3. Communality

۰/۷۵ تا ۰/۸۴ قرار داشتند که بیانگر آن است که ۷۵ تا ۸۴ درصد از واریانس هر گویه توسط عامل‌های استخراج‌شده، تبیین شده‌است. این نتایج نشان می‌دهد که گویه‌ها با ساختار عاملی هم‌راستایی مناسبی داشته و در مدل عاملی نقش معناداری ایفا می‌کنند. پس از اعمال چرخش پرومکس در تحلیل عاملی اکتشافی، بارهای عاملی گویه‌ها بر روی عامل‌های متناظر خود بالاتر از ۰/۷۰ بدست آمد که نشان‌دهنده همبستگی قوی بین گویه‌ها و عامل‌های مربوطه است. یافته‌های تحلیل عاملی اکتشافی نشان می‌دهد، مقیاس هویت قومی ـ زبانی ساختار ۵ بعدی دارد و ۲۰ گویه نهایی آن به طور مناسبی بر روی عامل‌ها بارگذاری شده‌اند. این ساختار نظری با پیش‌فرض‌های مفهومی سازگار است و زمینه را برای تحلیل عاملی تأییدی فراهم می‌سازد.

پس از اجرای تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) برای کشف ساختار عاملی مقیاس، تحلیل عاملی تأییدی (CFA) در نمونه مستقل دیگری انجام شد تا کفایت واریانس عوامل استخراج‌شده، بررسی شود. پیش از تحلیل عاملی تاییدی، شاخص KMO برابر با ۰/۹۰ و آزمون کرویت بارتلت معنادار بود. براین اساس داده‌ها برای تحلیل عاملی تأییدی مناسب تشخیص داده شد (χ^2=۴۹۶۱/۴۲۲، df=۱۱۹۰، P<۰/۰۰۱). هدف تحلیل عاملی تأییدی، تأیید ساختار عاملی حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی و برازش مدل در نمونه ایرانی بود. در این تحلیل، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای بررسی ساختار سلسله‌مراتبی مقیاس هویت قومی ـ زبانی استفاده شد.

شکل ۱ تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم مقیاس هویت قومی ـ زبانی (EIS)

شکل ۱ مدل مفهومی مقیاس را نشان می‌دهد که در آن پنج زیرمقیاس به‌عنوان عوامل مرتبه اول در نظر گرفته شده‌اند و همگی تحت تأثیر یک عامل مرتبه دوم با عنوان «هویت قومی-زبانی» قرار دارند. بارهای عاملی زیرمقیاس‌ها بر عامل مرتبه دوم در دامنه ۰/۶۰ تا ۰/۶۷ و همگی معنادار (P<۰/۰۰۱) بودند. این یافته‌ها بیانگر همبستگی مناسب زیرمقیاس‌ها با عامل کل، تبیین مؤلفه‌های فرعی توسط سازه کلی و تأیید ساختار سلسله‌مراتبی مقیاس است.

در ادامه، به‌منظور ارزیابی میزان برازش مدل نظری با داده‌های تجربی در تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، مجموعه‌ای از شاخص‌های برازش بررسی شد (جدول ۲).

جدول ۲ شاخص‌های برازش مدل

متغیر	مقدار	دامنه تایید
آزمون مجذور کای ($\chi 2$)	۱۴۱/۳۹۱	-
درجه آزادی (df)	۱۶۵	-
نسبت مجذور کای به درجه آزادی ($\chi 2/df$)	۰/۸۵	۳>
سطح معنی‌داری (P)	۰/۹۰	P>۰/۰۵
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۶	>۰/۹
شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	۰/۹۵	>۰/۹
شاخص برازش نسبی (RFI)	۰/۹۶	>۰/۹
شاخص برازش افزایشی (IFI)	۰/۹۹	>۰/۹
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۹	>۰/۹
شاخص توکلر-لویس (TLI)	۰/۹۹	>۰/۹
ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۳	<۰/۰۸
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۷	>۰/۹

نتایج تحلیل عاملی تأییدی، نشان داد مدل مفهومی از برازش مطلوبی با داده‌ها برخوردار است. نسبت مجذور کای به درجه آزادی کمتر از مقدار ملاک به دست آمد ($\chi^2/df<۳$). همچنین، مقدار آزمون مجذور کای غیرمعنادار بود (P>۰/۰۵). سایر شاخص‌های برازش از جمله GFI، AGFI، NFI، RFI، IFI، CFI و TLI همگی بالاتر از ۰/۹۰ گزارش شدند. ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد نیز (RMSEA=۰/۰۳) حاکی از پایین بودن خطای تقریبی در مدل است. در مجموع، تمامی شاخص‌های برازش در دامنه قابل‌قبول و حتی مطلوب قرار دارند و نشان می‌دهند که مدل اندازه‌گیری از برازش بسیار عالی با داده‌های تجربی برخوردار است.

در ادامه، شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس هویت قومی- زبانی شامل پایایی ترکیبی، پایایی درونی، پایایی بازآزمون، روایی همگرا و واگرا درون‌ابزاری و روایی همزمان و افتراقی بررسی شد. جدول ۳، شاخص‌های پایایی ترکیبی، پایایی درونی، پایایی بازآزمایی، روایی همگرا و واگرای درون‌ابزاری را نشان می‌دهد.

جدول ۳ شاخص‌های پایایی و اعتبار مقیاس هویت قومی- زبانی

مقیاس و زیرمقیاس‌های ابزار	پایایی ترکیبی	پایایی درونی	بازآزمایی	AVE	√AVE
دانش قومی-زبانی	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۷۵	۰/۷۴	۰/۸۶
تعلق قومی-زبانی	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۷۳	۰/۶۹	۰/۸۳
عزت نفس قومی-زبانی	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۷۶	۰/۶۹	۰/۸۳
کاربرد زبان- قومی	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۷۵	۰/۶۹	۰/۸۳
حفظ و انتقال زبان- قومی	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۷۷	۰/۷۸	۰/۸۸
هویت قومی-زبانی	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۷۶	۰/۷۲	-

براساس نتایج جدول ۳، پایایی ترکیبی، پایایی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) زیرمقیاس‌ها و کل مقیاس بالاتر از ۰/۷۰ بدست آمد که براساس نظر Hair et al. (2019) تایید‌کننده، قابلیت اعتماد و ثبات ابزار اندازه‌گیری است. پایایی

آزمون-بازآزمون نیز از طریق محاسبه ضریب همبستگی پیرسون بر روی نمونه‌ای متشکل از ۷۵ نفر و در فاصله زمانی ۱۵ روز انجام شد که نشان‌دهنده ثبات زمانی مناسب مقیاس بود. همچنین، بر اساس مقادیر به‌دست‌آمده، تمامی عوامل دارای میانگین واریانس استخراج شده (AVE) بالاتر از ۰/۵۰ بود که نشان‌دهنده روایی همگرا مناسب است (Fornell & Larcker, 1981). افزون براین، بزرگ‌تر بودن ریشه دوم میانگین واریانس استخراج‌شده (√AVE) هر سازه نسبت به ضرایب همبستگی آن با سایر سازه‌ها نشان می‌دهد که هر سازه واریانس بیشتری از گویه‌های خود را در مقایسه با سازه‌های دیگر تبیین می‌کند؛ ازاین‌رو، روایی واگرا و تمایز سازه‌ای مناسب در مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود (Fornell & Larcker, 1981).

برای ارزیابی روایی ملاکی از نوع همزمان از مقیاس حرمت خود (Rosenberg, 1979) به‌عنوان ابزار معتبر خارجی استفاده شد. نتایج نشان داد که نمرات مقیاس هویت قومی ـ زبانی با مقیاس حرمت خود رابطه مثبت و معنادار (P<۰/۰۱، R=۰/۷۴) دارد که روایی ملاکی از نوع همزمان را تأیید می‌کند. با این حال در ادامه، به‌منظور بررسی دقیق‌تر قدرت پیش‌بینی‌کنندگی هویت قومی ـ زبانی و تعیین سهم نسبی هر یک از زیرمقیاس‌ها در تبیین واریانس حرمت خود، از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد (جدول ۴).

جدول ۴ نتایج رگرسیون چندگانه برای پیش بینی حرمت خود براساس هویت قومی- زبانی

مدل	متغیرهای پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	t	P
۱	دانش قومی-زبانی	۰/۲۹	۰/۰۵۷	۰/۲۲	۵/۰۵	۰/۰۰۱
	تعلق قومی-زبانی	۰/۳۸	۰/۰۶۵	۰/۲۵	۵/۹۰	۰/۰۰۱
	عزت نفس قومی-زبانی	۰/۳۲	۰/۰۶۵	۰//۲۱	۴/۹۴	۰/۰۰۱
	کاربرد زبان قومی	۰/۲۸	۰/۰۶۴	۰/۱۹	۴/۴۹	۰/۰۰۱
	حفظ و انتقال زبان قومی	۰/۲۰	۰/۰۵۹	۰/۱۴	۳/۴۵	۰/۰۰۱
۲	هویت قومی-زبانی	۰/۲۹	۰/۰۱۵	۰/۷۲	۱۹/۴۷	۰/۰۰۱

به‌منظور بررسی روایی ملاکی از نوع همزمان برای مقیاس هویت قومی- زبانی، متغیر حرمت خود، به‌عنوان متغیر ملاک وارد تحلیل رگرسیون شد (جدول ۴). در مدل نخست، پنج زیرمقیاس هویت قومی ـ زبانی به‌طور هم‌زمان وارد معادله شدند که نتایج نشان داد هر پنج زیرمقیاس با ضریب‌های مثبت و معنادار، حرمت خود را پیش‌بینی می‌کند (P<۰/۰۰۱). در مدل دوم، نمره کل هویت قومی ـ زبانی به‌عنوان پیش‌بین وارد شد که یافته‌ها بیانگر اثر مثبت و معنادار آن بر حرمت خود بود. این نتایج بیانگر روایی ملاکی مطلوب مقیاس هویت قومی ـ زبانی است.

برای بررسی روایی افتراقی مقیاس هویت قومی-زبانی، نمره‌کل این مقیاس در دو گروه از شرکت‌کنندگان با سطوح متفاوت کاربرد زبان قومی مقایسه شد. بدین منظور، سطح کاربرد زبان قومی بر اساس پاسخ شرکت‌کنندگان به دو سؤال خودگزارشی زیر تعیین شد: ۱. «چند درصد از مکالمات روزانه شما با هم‌قومی‌های خویش در دانشگاه به زبان قومی خودتان است؟». ۲. «چند درصد از مکالمات روزانه شما با اعضای خانواده به زبان قومی است؟». بر این اساس، گروه «دارای کاربرد بالای زبان قومی» شامل دانشجویانی بود که در پاسخ به سؤالات اول و دوم، میزان استفاده از زبان قومی را بیش از ۵۰ درصد گزارش شد. در مقابل، گروه «دارای کاربرد پایین زبان قومی» شامل افرادی بود که در پاسخ به سؤالات کاربرد زبان قومی کمتر از ۵۰ درصد گزارش گردید. در نهایت، به‌منظور بررسی توان تمایزگذاری مقیاس هویت قومی-زبانی، میانگین نمرات دو گروه با یکدیگر مقایسه شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده‌است.

جدول ۵ نتایج آزمون t مستقل در مقایسه هویت قومی ـ زبانی بین دو گروه با کاربرد بالا و پایین زبان قومی

متغیرها	گروه	N	M	SD	MD	t	df	P
هویت قومی- زبانی	کاربرد بالا زبان قومی	۶۵۹	۹۱/۲۲	۱۱/۲۵	۲۰	۳/۳۸	۶۸۸	۰/۰۰۱
	کاربرد پایین زبان قومی	۳۱	۷۱/۲۲	۹/۱۰				

نتایج آزمون t مستقل با فرض برابری واریانس‌ها نشان داد که میانگین هویت قومی ـ زبانی در گروه دارای کاربرد بالای زبان قومی (SD =۱۱/۲۵، M=۹۱/۲۲) بطور معناداری بالاتر از گروه دارای کاربرد پایین زبان قومی (SD =۹/۱۰، M=۷۱/۲۲) است (P=۰/۰۰۱، ۳/۳۸= (۳/۳۸) t). این یافته نشان می‌دهد که مقیاس حاضر توانایی تفکیک دو گروه از نظر هویت قومی ـ زبانی را دارد و روایی افتراقی آن تأیید می‌شود.

در ادامه یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش و همبستگی بین آنها در جدول ۶ است.

جدول ۶ یافته‌های توصیفی و همبستگی متغیرهای پژوهش (P<۰/۰۱)**

	مؤلفه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱	دانش قومی-زبانی	۱						
۲	تعلق قومی-زبانی	۰/۴۲**	۱					
۳	عزت نفس قومی-زبانی	۰/۴۲**	۰/۴۱**	۱				
۴	کاربرد زبان قومی	۰/۴۱**	۰/۴۱**	۰/۳۹**	۱			
۵	حفظ و انتقال زبان قومی	۰/۴۰**	۰/۴۱**	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۱		
۶	هویت قومی-زبانی	۰/۷۵**	۰/۷۲**	۰/۷۲**	۰/۷۱**	۰/۷۱**	۱	
۷	حرمت خود	۰/۵۹**	۰/۵۳**	۰/۵۶**	۰/۵۱**	۰/۴۸**	۰/۷۴**	۱
	میانگین	۱۶/۹۱	۱۵/۹۴	۱۶/۰۵	۱۶/۱۷	۱۶/۱۵	۸۱/۲۲	۲۶/۳۷
	انحراف استاندارد	۳/۱۲	۲/۷۵	۲/۸۰	۲/۷۹	۲/۸۲	۱۰/۳۸	۴/۲۴
	کجی	-۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۰۹	-۰/۰۷	۰/۰۱	۰/۰۲
	کشیدگی	-۰/۱۶	-۰/۲۳	-۰/۲۶	۰/۰۳	-۰/۱۵	-۰/۱۲	-۰/۱۲

طبق جدول ۶، مقادیر چولگی (±۲) و کشیدگی (±۷) تمام متغیرها در محدوده قابل قبول بر اساس معیار کلاین (۲۰۲۳) قرار دارند که نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع تک‌متغیری داده‌هاست. همچنین ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش معنادار بوده‌اند (P<۰/۰۱).

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، ساخت و اعتباریابی مقیاس هویت قومی ـ زبانی و بررسی رابطه آن با حرمت خود در جمعیت دانشجویی ایران بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که هویت قومی ـ زبانی سازه‌ای چندبعدی، منسجم و معنادار است که می‌توان آن را در قالب پنج مؤلفه دانش قومی–زبانی، تعلق قومی–زبانی، عزت نفس قومی–زبانی، کاربرد زبان قومی و حفظ و انتقال زبان قومی تبیین کرد. این ساختار مفهومی با دیدگاه‌های معاصر در حوزه هویت فرهنگی و زبانی همخوانی دارد که هویت را پدیده‌ای ایستا نمی‌دانند، بلکه آن را فرایندی پویا، اجتماعی و چندلایه تلقی می‌کنند (Hall, 1993; Phinney & Ong, 2007).

زیرمقیاس دانش قومی–زبانی، بُعد شناختی هویت را بازنمایی می‌کند و شامل آگاهی فرد از تاریخ، پیشینه ویژگی‌ها و تمایزهای زبان قومی خویش است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این بُعد با حرمت خود همراه است که با یافته‌های پژوهش (Wantchekon et al.(2023، Urzúa et al. (2021)، Ghosh & Mohan (2020) همسو است. از منظر نظری، نتایج این پژوهش با دیدگاه Giles & Johnson (1987) همخوانی دارد که زبان را یکی از برجسته‌ترین نشانگرهای هویت قومی دانسته و تأکید می‌کنند که آگاهی و شناخت زبان قومی، بنیان ادراک تعلق به گروه و تمایز هویتی را شکل می‌دهد. از منظر نظریه Hall (1993) ، هویت از طریق روایت‌ها و دانش تاریخی بازتولید می‌شود و زبان این روایت‌ها را بهم پیوند می‌دهد آگاهی شناختی از زبان قومی به فرد کمک می‌کند تا جایگاه خود را در یک تداوم تاریخی و فرهنگی معنا کند؛ امری که احساس انسجام هویتی و ثبات روان‌شناختی را تقویت می‌کند. بر اساس نظریه خودتعیینی، آگاهی و شناخت زبان قومی می تواند به اقناع نیاز شایستگی (احساس توانمندی در فهم و استفاده از زبان خود) و نیاز تعلق (احساس پیوند با گروه زبانی–قومی) منجر شود و از این طریق حرمت خود و بهزیستی روان‌شناختی را ارتقا دهد (Ryan, 2023). همچنین، آگاهی از تاریخ، غنا و ارزش‌های زبان قومی می‌تواند تصویر مثبت‌تری از گروه زبانی در ذهن فرد ایجاد کند و این تصویر مثبت، به‌صورت غیرمستقیم به عزت نفس بیشتر، منجر شود (Urzúa et al, 2021).

تعلق قومی ـ زبانی بُعد عاطفی هویت را نشان می‌دهد و بیانگر حس پیوند، ریشه‌مندی و ارتباط هیجانی با زبان و گروه قومی است. نتایج پژوهش همسو با نتایج پژوهش‌های Schiro et al.(2021) و Park et al. (2024) حاکی از آن است که احساس تعلق قومی–زبانی، نقش محوری در حرمت خود دارد. این یافته با نظریه خودتعیینی همخوان است؛ زیرا تعلق یکی از نیازهای بنیادین روان‌شناختی انسان است (Ryan, 2023). زمانی که این نیاز از طریق زبان قومی برطرف می‌شود، فرد احساس پذیرش، امنیت و ارزشمندی بیشتری را تجربه می‌کند. یافته‌های پیشین نیز نشان داده‌اند که تعلق فرهنگی و زبانی با پیامدهای مثبت روان‌شناختی همراه است (Oh & Fuligni, 2010).

استخراج مؤلفه «عزت نفس قومی–زبانی» به‌عنوان یکی از ابعاد مستقل مقیاس، از نظر نظری، اهمیت ویژه‌ای دارد. این مؤلفه نشان می‌دهد که افراد نه‌تنها به زبان قومی خود آگاه یا به آن وابسته‌اند، بلکه زبان را منبعی برای احساس غرور، شایستگی و ارزشمندی شخصی، تجربه می‌کنند که با حرمت خود نیز در پژوهش حاضر رابطه مستقیم دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های Alshehri (2023), Li & Tsai (2025), Ghosh & Mohan (2020) و Balidemaj & Small (2019) همسو است که نشان دادند، احساس غرور و ارزشمندی نسبت به زبان قومی، به‌طور مستقیم با حرمت خود، مرتبط است. این یافته به‌خوبی در چارچوب نظریه عزت‌نفس جمعی (Crocker & Luhtanen, 1990) قابل تبیین است؛ بدین معنا که ارزش‌گذاری مثبت نسبت به گروه قومی–زبانی، به افزایش احساس ارزش فردی، منجر می‌شود. هنگامی که زبان قومی به‌عنوان بخشی ارزشمند از «خود» درونی‌سازی می‌شود، فرد این ارزش را به خویشتن نیز تعمیم می‌دهد، در نتیجه حرمت خود تقویت می‌گردد. این نتیجه با نظریه سرمایه فرهنگی Bourdieu (1986) نیز قابل تبیین است؛ زیرا زبان قومی، زمانی که به‌عنوان سرمایه‌ای ارزشمند درک شود، می‌تواند جایگاه نمادین فرد را ارتقا دهد و احساس شایستگی و قدرت روان‌شناختی را افزایش دهد. بر اساس نظریه خودتعیینی نیز، عزت نفس قومی و زبانی می‌تواند به ارضای نیاز شایستگی (احساس توانمندی) و نیاز تعلق (احساس پیوند با گروه زبانی–قومی) منجر شود و از این طریق حرمت خود و بهزیستی روان‌شناختی را ارتقا دهد (Ryan, 2023).

یافته دیگر پژوهش، نقش برجسته مؤلفه‌های «کاربرد زبان قومی» و «حفظ و انتقال زبان» در ساختار هویت قومی ـ زبانی است. این نتیجه نشان می‌دهد که هویت زبانی تنها یک نگرش ذهنی یا عاطفی نیست، بلکه در کنش‌های روزمره، انتخاب‌های ارتباطی و رفتارهای زبانی فرد تجلی می‌یابد. کاربرد زبان قومی بازتاب بُعد رفتاری هویت است و نشان‌دهنده میزان استفاده فعال از زبان قومی در تعاملات روزمره است و طبق نتایج پژوهش با حرمت خود، مرتبط است. این یافته پژوهش همسو با نتایج پژوهش Schiro et al.(2021)، Fatimah & Mugiars (2023) و Khan & Khanlou (2021) است که

مطرح کردند حفظ و تقویت زبان قومی و فرهنگ قومی با حرمت خود و بهزیستی روانی همراه است. از منظر نظریه هویت قومی–زبانی، Giles & Johnson(1987) تأکید می‌کنند که استفاده فعال از زبان قومی، مرزهای هویتی گروه را بازتولید کرده و احساس تعلق به گروه را تقویت می‌کند، هنگامی که فرد زبان قومی خود را به‌طور مستمر به کار می‌گیرد و در انتقال آن مشارکت دارد، هویت زبانی از سطح نمادین فراتر رفته و به تجربه زیسته، تبدیل می‌شود. این تجربه زیسته می‌تواند به احساس انسجام هویتی و در نتیجه عزت نفس بیشتر منجر شود؛ زیرا فرد خود را عضوی معنادار از یک جمع ارزشمند ادراک می‌کند. بر اساس نظریه هویت قومی ـ زبانی (Giles & Johnson, 1987)، استفاده از زبان قومی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های فعال بودن هویت زبانی است و می‌تواند احساس اصالت و خودابرازی را تقویت کند. این موضوع با نظریه سرمایه فرهنگی Bourdieu (1986) نیز همخوانی دارد که زبان را شکلی از سرمایه نمادین می‌داند؛ سرمایه‌ای که در بستر اجتماعی تولید و بازتولید می‌شود و می‌تواند منبع قدرت، معنا و منزلت هویتی باشد.

همچنین مؤلفه حفظ و انتقال زبان قومی، بُعد آینده‌نگر هویت را بازنمایی می‌کند و نشان‌دهنده تعهد فرد به تداوم زبان در نسل‌های بعدی است. این مولفه در پژوهش حاضر با حرمت خود ارتباط مستقیم دارد. این مؤلفه با نظریه انطباق فرهنگی Berry (1997) قابل تبیین‌است؛ زیرا حفظ زبان قومی در کنار تعامل با فرهنگ غالب، می‌تواند به تعادل هویتی منجر شود. از منظر نظریه خودتعیینی نیز، کاربرد و انتقال زبان قومی می‌تواند به‌طور همزمان سه نیاز بنیادین روان‌شناختی خودمختاری، شایستگی و تعلق را تامین کند (Ryan, 2023).پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مشارکت فعال در کنش‌های هویتی گروه، از جمله حفظ زبان، با عزت‌نفس فردی و جمعی بالاتر همراه است و می‌تواند نقش محافظتی در برابر احساس بی‌ارزشی و انزوای روان‌شناختی ایفا کند (Urzúa et al, 2021). شواهد تجربی نیز همسو با نتایج پژوهش تأیید می‌کنند که حفظ و انتقال زبان قومی با تاب‌آوری بیشتر، کاهش آسیب‌پذیری روان‌شناختی و عزت‌نفس بالاتر مرتبط است (Trifonova, 2021; Park et al, 2024).

یافته‌های پژوهش، ساختار چندبعدی هویت قومی ـ زبانی را تایید می‌کند. این نتیجه نشان می‌دهد که تجربه هویت قومی ـ زبانی صرفاً به دانستن زبان یا استفاده ابزاری از آن محدود نمی‌شود، بلکه شامل لایه‌های عمیق‌تری از معنا، ارزش‌گذاری، تعلق عاطفی و تعهد به تداوم بین‌نسلی زبان است.

یافته‌ها، در سطح روابط بین‌سازه‌ای در راستای بررسی روایی ملاکی از نوع همزمان، درکل نشان داد که هویت قومی ـ زبانی رابطه‌ای مثبت و معنادار با حرمت خود دارد. این نتیجه با حجم گسترده‌ای از پژوهش‌های پیشین همسو است که بر نقش حمایتی هویت قومی و زبانی در سلامت روان تأکید کرده‌اند (Oh & Fuligni, 2010; Ghosh & Mohan, 2020; Wantchekon et al, 2023; Kim & Choe, 2025). از منظر نظریه خودتعیینی (Ryan, 2023)، می‌توان این رابطه را چنین تبیین کرد که هویت قومی ـ زبانی از طریق ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به‌ویژه نیاز به تعلق، خودمختاری و شایستگی به تقویت حرمت خود منجر می‌شود. زبان قومی، زمانی که آزادانه و بدون تحقیر اجتماعی به کار گرفته می‌شود، تجربه «خود اصیل» را تقویت کرده و احساس انسجام درونی فرد را افزایش می‌دهد. در بافت دانشگاهی، که دانشجویان اغلب با فشارهای هویتی، زبان غالب و گاه تجربه طرد یا نادیده‌انگاری فرهنگی مواجه‌اند، برخورداری از هویت قومی ـ زبانی منسجم می‌تواند به‌عنوان یک منبع روان‌شناختی حمایتی عمل کند (Iwamoto & Liu, 2010; Trifonova , 2021).

روایی محتوا و صوری مقیاس توسط خبرگان حوزهٔ روان‌شناسی، جامعه شناسی و روانسنجی تأیید شد که نشان‌دهندهٔ اعتبار نظری و عملی بالای ابزار است. از سوی دیگر، اعتبار درونی، اعتبار ترکیبی و بازآزمایی نشان‌دهندهٔ همسانی درونی مطلوب و ثبات زمانی قابل قبول مقیاس هستند. نتایج روایی همگرا و واگرای درون ابزاری نیز حاکی از همبستگی مناسب ابعاد مختلف با یکدیگر و در عین حال تمایزپذیری کافی آن‌ها بود که اعتبار ساختاری ابزار را تقویت می‌کند. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که هویت قومی ـ زبانی قادر است گروه‌های دارای کاربرد بالا و پایین زبان

قومی را به‌طور معناداری از یکدیگر متمایز کند. این نتیجه پژوهش تاییدی بر قدرت افتراقی و کاربرد عملی ابزار در سنجش هویت قومی ـ زبانی است.این نتیجه از منظر نظریه انطباق فرهنگی (Berry(1997 قابل تفسیر است. بر اساس این نظریه، افرادی که قادرند هم‌زمان زبان قومی خود را حفظ کنند و در عین حال با زبان و فرهنگ غالب تعامل داشته باشند، به تعادل هویتی دست می‌یابند که پیامدهای روان‌شناختی مثبتی به همراه دارد. در مقابل، کاهش کاربرد زبان قومی می‌تواند با تضعیف انسجام هویتی و احساس بی‌ریشگی همراه باشد؛ پدیده‌ای که در پژوهش‌های مرتبط با اضطراب هویتی و افت حرمت خود نیز گزارش شده‌است (Kaya et al, 2024; Xu, 2024).

یافته‌های این پژوهش در مجموع، نشان می‌دهد که هویت قومی ـ زبانی در جمعیت دانشجویی ایران نه‌تنها سازه‌ای قابل سنجش و ساخت‌یافته است، بلکه نقش اساسی در تجربه حرمت خود و بهزیستی روان‌شناختی دارد. نتایج حاکی از آن است که مقیاس هویت قومی ـ زبانی از روایی و اعتبار مطلوبی برخوردار بوده و توانسته است این سازه را به‌عنوان مفهومی چندبعدی و معنادار بازنمایی کند. بر اساس یافته‌ها، هویت قومی ـ زبانی ابعاد شناختی، عاطفی، ارزشی و رفتاری را در بر می‌گیرد و قابلیت سنجش بومی و معتبر آن در بافت فرهنگی ایران تأیید می‌شود. این نتایج اهمیت پرداختن به زبان قومی را نه صرفاً به‌عنوان یک پدیده فرهنگی، بلکه به‌عنوان منبعی روان‌شناختی برای ارتقای سلامت روان و ثبات هویتی نسل جوان برجسته می‌سازد.

پژوهش حاضر محدودیت‌های دارد از جمله می‌توان به استفاده از روش خودگزارشی اشاره کرد که ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های پاسخ‌دهی قرار گیرد. همچنین، نمونه پژوهش به دانشجویان کاربر رسانه‌های اجتماعی محدود بود؛ ازاین‌رو، تعمیم نتایج به سایر گروه‌های سنی و اجتماعی باید با احتیاط صورت گیرد. افزون بر این، ماهیت مقطعی پژوهش امکان استنباط روابط علّی را محدود می‌کند. از دیگر محدودیت‌ها، عدم بررسی روایی همگرا از طریق ابزارهای موجود هویت قومی، از جمله پرسشنامه سواری و سلمانی (۱۳۹۲) و تمرکز صرف بر روایی همزمان و افتراقی بود. با توجه به این محدودیت‌ها، پیشنهاد می شود در مطالعات آینده، روایی همگرا این مقیاس با استفاده از ابزارهای معتبر موجود بررسی شود. همچنین، بهره‌گیری از طرح‌های طولی برای بررسی پویایی هویت قومی ـ زبانی در گذر زمان توصیه می شود. بررسی نقش متغیرهای میانجی مانند تجربه تبعیض زبانی، حمایت اجتماعی و سبک های انطباق فرهنگی نیز می‌تواند به تبیین عمیق‌تر سازوکارهای روان‌شناختی مرتبط با این سازه کمک کند. در نهایت، آزمون این مقیاس در سایر گروه‌های جمعیتی و بافت‌های فرهنگی متفاوت برای افزایش قابلیت تعمیم یافته‌ها پیشنهاد می‌شود.

یافته‌های پژوهش، از منظر کاربردی، نشان می‌دهد که تقویت هویت قومی ـ زبانی می‌تواند به‌عنوان عاملی حمایتی در ارتقای حرمت خود و سلامت روان دانشجویان مورد توجه قرار گیرد. این امر برای سیاست گذاری های فرهنگی، برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه‌ها و مداخلات روان‌شناختی حساس به فرهنگ اهمیت ویژه‌ای دارد. توجه به زبان قومی در محیط های آموزشی، نه تنها تهدیدی برای انسجام ملی نیست، بلکه می تواند به تقویت احساس تعلق، امنیت هویتی و انسجام روانی جوانان کمک کند. در نهایت، مقیاس هویت قومی ـ زبانی طراحی‌شده در این پژوهش می‌تواند به‌عنوان ابزاری معتبر برای پژوهش‌های آینده در حوزه روان‌شناسی فرهنگی، روان‌زبان‌شناسی و مطالعات هویت به کار رود و زمینه را برای بررسی نقش این سازه در سایر پیامدهای روان‌شناختی و اجتماعی فراهم سازد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مراتب سپاس و قدردانی خود را از تمامی افرادی که در مراحل مختلف انجام این پژوهش همکاری و همراهی نموده‌اند، ابراز می‌دارند.

منابع

جوشن‌لو، م؛ قائدی، غ. (۱۳۸۷). بررسی مجدد پایایی و اعتبار مقیاس حرمت خود روزنبرگ در ایران. *روانشناسی بالینی و شخصیت*، ۶(۲)۴۹-۵۶.

محمدی، ن. (۱۳۸۴). بررسی مقدماتی اعتبار و قابلیت اعتماد مقیاس حرمت خود روزنبرگ. *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۱ (۴)، ۵۵-۶۲.

Alshehri, S. (2023). The relationship between language and identity. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, *6*(7), 156-161.

Balidemaj, A., & Small, M. (2019). The effects of ethnic identity and acculturation in mental health of immigrants: A literature review. *International Journal of Social Psychiatry*, *65*(7-8), 643-655.

Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quiñonez, H. R., & Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public health*, *11:6:149.*

Danilov, I. A. (2025). Ethnolinguistic Identity of the Sakha-Speaking Evenks: Results of a Study in the Zhigansk District of the Republic of Sakha (Yakutia). *Polylinguality and transcultural practices*, *22*(2), 240-250.

De Lise, F., Luyckx, K., & Crocetti, E. (2024). Identity matters for well-being: The longitudinal associations between identity processes and well-being in adolescents with different cultural backgrounds. *Journal of youth and adolescence*, *53*(4), 910-926.

Fatimah, I., & Mugiarso, H. (2023). Ethnic Identity And Subjective Well-Being In Students With Javanese And Chinese Backgrounds. *Academic Journal of Psychology and Counseling*, *4*(1), 1-26.

Fisher, A. E., Fisher, S., Arsenault, C., Jacob, R., & Barnes-Najor, J. (2020). The moderating role of ethnic identity on the relationship between school climate and self-esteem for African American adolescents. *School Psychology Review*, *49*(3), 291-305.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, *18*(1), 39-50.

Ghosh, S., & Mohan, M. P. (2020). Ethnic identity and self-esteem: Intergenerational comparison. *Indian Journal of Social Research, 61 (3+4)*, 175-186.

Giles, H. & Johnson, P. (1987). Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language*, *1987*(68), 69-100.

Giles, H., & Johnson, P. (1981). The role of language in ethnic group relations. *Intergroup behavior*, 199-243.

Hair, J. F., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Black, W. C. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th Ed.). England: Pearson Prentice.

Hall, S. (1993). Culture, community, nation. *Cultural studies*, *7*(3), 349-363.

Howard, M. C. (2016). A review of exploratory factor analysis decisions and overview of current practices: What we are doing and how can we improve. *International journal of human-computer interaction*, *32*(1), 51-62.

Hu, L. (2025). Social identity theory. *China's Peaceful Rise: Identities, Interests, and Strategies*, 33-55.

Iwamoto, D. K., & Liu, W. M. (2010). The impact of racial identity, ethnic identity, Asian values, and race-related stress on Asian Americans and Asian international college students' psychological well-being. *Journal of counseling psychology*, *57*(1), 79.

Jee, M. J. (2025). Acculturation Strategies on Sociocultural Adaptation and Psychological Well-Being: First-Generation South Korean Immigrants in Australia. *Journal of International Migration and Integration*, 1-23.

Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, *39*(1), 31–36.

Kaya, S., & Acar, Z. (2025). The Influence of Cultural Identity on Mental Health in Ethnic Minority Youth. Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies, 6(1), 117-126.

Kaya, S., Al-Mahmoud, A., & Ahmmed, B. (2025). Cultural Dissonance and Identity Confusion: The Mediating Role of Bicultural Integration. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling (JARAC)*, *7*(2), 135-144.

Keller, M. N. (2019). Bowen theory: 49A systems model for family research. In *Handbook of Bowen family systems theory and research methods* (pp. 49-61). New York, NY: Routledge.

Khan, A., & Khanlou, N. (2021). Ethnic identity, self-esteem, resilience and mental health among immigrant and Canadian-born Pakistani youth. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *19*(1), 47-61.

Kim, M., & Choe, D. (2025). Ethnic-Racial Identity and Self-Esteem as Predictors of Life Satisfaction among Asian American Emerging Adults. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 1-13.

Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling* (5th ed.). Guilford Publications. Retrieved from https://www.guilford.com/books/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling/Rex-Kline/9781462551910

Kumar, R. (2024). The Role of Language in Shaping Cultural Identity: A Sociolinguistic Perspective. *Shodh Sagar Journal of Language, Arts, Culture and Film*, *1*(2), 29–34.

Lee, J., Cheon, Y. M., Wei, X., & Chung, G. H. (2018). The role of ethnic socialization, ethnic identity and self-esteem: Implications for bi-ethnic adolescents' school adjustment. *Journal of child and family studies*, *27*(12), 3831-3841.

Li, C. H., & Tsai, M. C. (2025). Ethnic identity, self-esteem, and acculturation dispositions among indigenous adolescents in Taiwan. *Asian Journal of Social Science*, *53*(4), 100212.

Luhtanen, R., & Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and social psychology bulletin*, *18*(3), 302-318.

Majbouri, M., & Fesharaki, S. (2019). Iran's multi-ethnic mosaic: A 23-year perspective. *Social Indicators Research*, *145*(3), 831-859.

Myronova, N., Levchenko, T., Namachynska, H., Herman, L., Tkachivska, M., & Artemova, Y. (2022). Language as a symbolic culture code. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, *14*(4 Sup. 1), 353-368.

Oh, J. S., & Fuligni, A. J. (2010). The role of heritage language development in the ethnic identity and family relationships of adolescents from immigrant backgrounds. *Social development*, *19*(1), 202-220.

Park, C., Edberg, M., Bang, J. Y., & Long, A. Y. (2024). Mixed Methods Study Protocol: Language Identity, Discrimination, and Mental Health among Multilingual 1.5 Generation Asian/Asian American Immigrant Young Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *21*(10), 1311.

Phinney, J. S., & Ong, A. D. (2007). Conceptualization and measurement of ethnic identity: Current status and future directions. *Journal of Counseling Psychology*, *54*(3), 271–281.

Ryan, R. M. (Ed.). (2023). *The Oxford handbook of self-determination theory*. Oxford University Press.

Schiro, I. N., Barry, C. M., Coiro, M. J., & Quickel, E. J. (2021). Latinx emerging adults' religious identity, ethnic identity, and psychological well-being. *Religions*, *12*(12), 1073.

Tarrayo, V. N. (2025). Intersectionality in language teacher education: a systematic literature review. *Language, Culture and Curriculum*, 1-17.

Trifonova, A. V. (2021). Role of local identity and perceived context in psychological well-being of Russians in Estonia. *Cultural-Historical Psychology*, *17*(4), 83–91.

Trisnawati, I. K. (2017). Maintaining the identity of bilingual individuals in multicultural/multilingual settings. *Englisia: Journal of Language, Education, and Humanities*, *5*(1), 8-16.

Urzúa, A., Henríquez, D., Caqueo-Urízar, A., & Landabur, R. (2021). Ethnic identity and collective self-esteem mediate the effect of anxiety and depression on quality of life in a migrant population. *International journal of environmental research and public health*, *19*(1), 174.

Wantchekon, K. A., McDermott, E. R., Jones, S. M., Satterthwaite-Freiman, M., Baldeh, M., Rivas-Drake, D., & Umaña-Taylor, A. J. (2023). The role of ethnic-racial identity and self-esteem in intergroup contact attitudes. *Journal of Youth and Adolescence*, *52*(11), 2243-2260.

Xu, Z. (2024). Language, identity, and well-being: Counseling considerations for Chinese international students. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, *50*, 292-296.

Zhou, S., Jiang, L., Li, W., & Leng, M. (2025). Meaning in life from a cultural perspective: the role of cultural identity, perceived social support, and resilience among Chinese college students. *Humanities and Social Sciences Communications*, *12*(1), 1-13.